

De waarheid en niets dan de waarheid.

HENK ELFFERS*

Over de verhouding tussen recht en psychologie

G.M. Davies, J. Goethals, A. Jettinghoff, L. Kools, M. Malsch, R. Roesch, H. Sloore, M. Straus, M. Vanderhallen, G. Vervaeke, A. Vrij en W.A. Wagenaar, Brugge, Die Keure, 2003, 221p.

In het kielzog van de 12de Conferentie van de European Association for Psychology and Law *EAPL* organiseerden de *Orde van Vlaamse Balies* en de afdeling *Strafrecht, Strafverordering en Criminologie* van de KU Leuven in september 2003 een eendaags congres met als thema rechtspsychologie. Een deel van de daar gehouden referaten wordt in het besproken boek weergegeven. Zoals dat gaat met zulke congresbundels is het een beetje een warrig geheel, en de bijzonder omvangrijke redactie lijkt dan ook niet meer gedaan te hebben dan de artikelen achter elkaar geplaatst te hebben. De redactie doet geen poging de selectie van onderwerpen te rechtvaardigen, ofschoon het toch zeker geen algemeen overzicht van de rechtspsychologie betreft. In de inleiding wordt gesproken van een bundel die als 'smaakmaker' moet dienen, die bij de lezer de aandacht moet opwekken voor de bijdragen die de rechtspsychologie aan de rechtshandhaving kan bieden. Daarin slaagt het boek wel, voor wie nog niet eerder zo'n kennis-making heeft ervaren.

Acht auteurs (drie uit Nederland, twee uit Engeland, en steeds één uit België, de Verenigde Staten en Canada) geven in negen hoofdstukken (waarvan zes in het Nederlands en drie in het Engels) een overzicht van een aantal thema's. In de lijst van auteurs staan weliswaar twaalf namen, maar van vier van hen is geen tekst afgedrukt, behoudens het voorwoord. Het gaat om inleidende stukken die een bonte reeks van onderwerpen behandelen, en meestal betreft het een inleidende beschouwing op een terrein waaraan de auteurs zelf hebben bijgedragen en waarover zij eerder hebben gepubliceerd. De teksten hebben daardoor nogal eens, in vergelijking met eerder werk van de auteurs, weinig nieuws te bieden, terwijl niet alle auteurs de moeite hebben genomen hun beschouwingen aan te passen aan hun Belgische gehoor. Het valt allicht te billijken dat wie een onderzoek in eigen nationale context bespreekt zich op het lokale rechtssysteem baseert, maar wie in een artikel over herkenning door ooggetuigen in een bundel van de Vlaamse Balies een paragraaf "*De wet*" opneemt, verrast toch wel als dat het Nederlandse wetboek van Strafvordering blijkt te zijn. Ook het artikel dat risicoschatting in zedenzaken bespreekt, gaat volledig uit van het Amerikaanse rechtssysteem, en doet geen moeite een en ander naar een Belgische context te vertalen. Wat dat betreft is het goed te zien dat *Davies* in zijn bespreking van de psychologie in de rechtzaal zijn betoog juist wel opbouwt rond het optreden van een psycholoog in een Belgische strafzaak uit 1911.

Er zijn drie artikelen die de gang van zaken bij de opsporing bespreken (*Davies* rond getuigenverhoor, met aandacht voor suggestie, en voor valse bekentenissen; *Wagenaar* over persoonsherkenning, en het optreden van fouten daarbij; *Vrij* over het al of niet

* Hoogleraar rechtspsychologie Universiteit Antwerpen

kunnen herkennen van liegen tijdens verhoor), twee over de waarde van en het omgaan met deskundigen in de rechtzaal (*Roesch* over het bepalen en communiceren van herhalingsrisico bij zedendelinquenten; *Sloore* over de psycholoog als deskundige in burgerlijke zaken), en vier met een perspectief dat niet direct met opsporing en communicatie ter zitting te maken heeft (*Malsch* over de mate waarin advocaten de uitkomst van een zaak kunnen voorspellen; *Straus* over het effect van lijfstraffen, op de bestrfte zowel als de maatschappij; *Wagenaar* over verwarring in merkenrechtelijke context; *Jettinghoff* over conflicten in commerciële relaties).

Wat brengt dit boek ons nu voor nieuws? Menig onderwerp wordt in het gangbare Nederlandstalige rechtspsychologisch tekstboek (P.J. van Koppen, D.J. Hessing, H.L.G.J. Merckelbach & H.F.M. Crombag (red.) *Het Recht van Binnen. Psychologie van het recht*, Deventer: Kluwer, 2002) of de voorganger ervan (P.J. van Koppen, D.J. Hessing & H.F.M. Crombag (red.) *Het Hart van de Zaak. Psychologie van het recht*, Deventer: Gouda Quint, 1996) ook behandeld, niet zelden zelfs door de zelfde auteurs en langs dezelfde lijnen. Interessant aan deze bundel zijn daarom vooral de bijdragen van *Jettinghoff* en van *Sloore* die civielrechtelijke kwesties in rechtspsychologisch perspectief behandelen, interessant ook aangezien de rechtspsychologie zich toch vooral op het strafproces pleegt te concentreren. Ook de bijdrage van *Straus* brengt ons, ten opzichte van die tekstboeken, wat nieuws, waar het zich richt op bestraffing buiten de juridische context. Of men dat onder de noemer 'bijdrage van de rechtspsychologie in het kader van de rechtshandhaving' kan laten vallen, staat te bezien. Sommige hoofdstukken van dit boek heb ik door mijn Antwerpse studenten in een cursus rechtspsychologie laten bespreken. Daarbij blijkt dat het artikel van *Vrij* met richtlijnen voor het betrappen van leugenaars, ofschoon niet nieuw, wel er het beste in slaagt dat te doen waarvoor de redactie deze bundel heeft bestemd: het werkt als 'smaakmaker' en prikkelt de belangstelling voor de rol van de rechtspsychologie in de rechtshandhaving.